

ПЕРСПЕКТИВИ МІЛІТАРНОГО ТУРИЗМУ МІСТА ЗВЯГЕЛЬ

Калько Андрій

*доктор географічних наук, професор,
кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Національного університету водного господарства та
природокористування*

Коротун Сергій

*кандидат географічних наук, доцент, завідувач
кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Національного університету водного господарства та
природокористування*

Скорина Тарас

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Національного університету водного господарства та
природокористування*

Лихач Анастасія

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Національного університету водного господарства та
природокористування
м. Рівне, Україна*

Місто Звягель у Житомирській області має свою унікальну історію та культурну спадщину, які впливають на формування мілітарного туризму в регіоні. Звягель і його околиці були свідками різних історичних подій, зокрема війн і збройних конфліктів. Наявність військових об'єктів, оборонних споруд та історичних місць боїв створює базу для вивчення військової історії і привертає увагу туристів, які цікавляться цими аспектами. Звягель традиційно був важливим воєнним центром, а перші писемні згадки про нього датуються XVI ст. Тоді місто вже було значним торговельним і адміністративним центром. У XVI-XVII ст. Звягель належав Волинському воєводству Польської корони. Тоді місто активно розвивалося. У 1793 р. Звягель разом з іншими територіями Волині був анексований Російською імперією в результаті другого поділу Речі Посполитої. І став центром Волинської губернії, змінивши назву на Новоград-Волинський. Також тоді був розроблений герб Новограда-Волинського як адміністративного центру губернії [1].

Однак через відсутність достатніх будівель для губернських установ і нестачу коштів на їх будівництво, місто залишилося повітовим. Це було підтверджено Указом імператора Олександра I від 3 липня 1804 р. У 1806 р. Марія Любомирська подарувала своєму чоловікові, генералу від кавалерії Федору Уварову, Звягельський, Ємільчинський і Сербівський ключі в Новоград-Волинському повіті, що становило понад 20 тисяч десятин. Після російсько-французької війни 1812 р. територія України стала базою для першої та другої царської армії, а значні військові формування розташувалися на Волині [2].

Новоград-Волинський став одним із центрів декабристського руху, після поразки повстання якого багатьох членів було вислано до Сибіру. По цій справі проводив слідчі дії Яків Якимович Драгоманов. Родина Драгоманових відома в серед української інтелігенції: брат Якова, Петро, став батьком відомого історика і доцента Київського університету Михайла Петровича Драгоманова, який був дядьком Лесі Українки [1].

До 1917 р. розвиток промисловості в Новограді-Волинському протікав повільно. На території району Нового Звягеля, де розташовувався маєток Уварових (нині район вулиці Леваневського, відомий як "Болгарбуд"), з 1804 р. функціонував пивоварний завод, а у 1840-х рр. тут відкрили винокурню. Влада радянського режиму остаточно утвердилася в місті у 1920 р. У 1923 р. Новоград-Волинський став центром новоствореного однойменного району. У 1927 р. на основі металообробної майстерні було створено металообробний завод, і відбулося будівництво нового протипожежного депо. 1938 року відкрили залізницю Новоград-Волинський – Житомир. За 1936-1937 рр. були побудовані військові містечка та шпиталь [2].

Протягом II Світової війни місто було в епіцентрі значних військових дій і страждало від окупації. Протягом липня-вересня 1941 р. окупаційні сили знищили майже 6 тисяч мешканців міста, головним чином євреїв. 3 січня 1944 р. радянські війська знову увійшли до міста [1].

Протягом II Світової війни загинуло 14 тисяч місцевих жителів. Розвиток мілітарного туризму у місті Звягель (Новоград-Волинський) має гарні перспективи за кількома важливими чинниками:

1. Історичні події та військове значення:

- Новоград-Волинський був одним із центрів декабристського руху;
- місто було важливим військовим центром військових подій, зокрема, російсько-французької війни 1812 р. та II Світової війни;
- нині місто є місцем розташування кількох військових частин, які героїчно боронять нашу країну від російського нападу. Воїни-герої мають нагороди за бойові дії, але й багато уже полягло на полях війни...

2. Наявність низки військових об'єктів:

- у радянський час були збудовані військові містечка та шпиталь;

- наявні старовинні фортифікаційні споруди і укріплення, які становлять інтерес для туристів (рис. 1, 2).

Рис. 1. Гарматний напівкапонір [1]

Рис. 2. Бронековпак [1]

3. Музеї та меморіали, зокрема:

- Музей Лесі Українки: містить експозиції, пов'язані з історією міста і його військовими аспектами;

- інші музеї військової історії, які можуть включати експонати Другої світової війни та інших воєн.

4. Реконструкція та збереження пам'яток:

- відновлення і збереження історичних місць, таких як фортеці та військові кладовища, робить їх привабливими для відвідувачів.

5. Культурні заходи:

- Міжнародне свято літератури і мистецтва "Лесині джерела" з часу відкриття пам'ятника Лесі Українці у 1987 р., підкреслює культурну та історичну значимість міста.

6. Інфраструктура та доступність:

- логістична доступність автотранспортом і залізницею. Наявність нових об'єктів, таких як кінотеатри, автовокзал та інші, сприяє покращенню умов для туристів.

7. Географічне розташування та природні умови:

- природні ландшафти доповнюють історичну спадщину міста, створюючи привабливе середовище для туристів.

Враховуючи результати, які свідчать про значний потенціал і можливості для розвитку туристичної галузі, можна говорити про те, що рекреаційно-туристична складова міста Звягель є дуже перспективною саме для мілітарного туризму.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Віртуальний музей міста Звягель (Новоград-Волинський).*
URL: <https://zwiabel.info/>
2. Місто. *Новоград.City*. URL: <https://novograd.city/articles/events>